

Horváth Péter

AZ OPERETT - ÉS ÉN

(Tézis)

Mindenekelőtt engedjék meg, hogy köszönetet fejezzem ki az Egyetemnek, amiért lehetővé tette a számomra, hogy részt vegyek ezen a posztgraduális kurzuson. Szeretném megköszöni mesteremnek, Szinetár Miklós úrnak, hogy segítségemre volt az operetről szóló könyvem megírásában. Végül, de nem utolsó sorban mindannyiuknak meg szeretném köszönni azt, hogy itt vannak, és kérdéseikkel segítségemre voltak.

Nos, most meg kellene védenem téziseimet, de őszintén ki kell jelentenem, hogy sajnos nincsenek téziseim.

Állítani valamit szükségszerűen annyit jelent, mint egyúttal tagadni is valamit. Nappal van – (tehát) nincs éjszaka. Ilyen értelemben nincsenek téziseim. A modern tudomány jelen álláspontja szerint a világot csakis komplementer igazságok rendszere képes megnyugtatóan és használhatóan leírni. A megfigyelés ténye megváltoztatja magát a megfigyelt jelenséget; óvatosan és körültekintően kell hát bánnunk minden „igazsággal”.

Az operetről beszélve mindössze megpróbálom a magam nagyon is személyes nézőpontjából szemügyre venni a zenés színház elméleti és gyakorlati problémakörét, hogy jelezzem: van itt mit nézegetni.

A zenés színház ma, Magyarországon operettestül mindenestül a színházművészet másodosztályú terepének minősül, noha nézettsége, népszerűsége s így a nézőkre gyakorolt hatása vitathatatlan. Egyáltalán nem mindegy, hogy előadásainak esztétikai, szellemi minősége milyen színvonalú.

A múlt század hetvenes éveitől kezdve az operett – mint műfaj – jelentősen háttérbe szorult, fokozatosan átadta a helyét a musicaleknek és rockoperáknak. Noha kétségtelen tény, hogy ezek az angolszász zenésszínházi műfajok az európai operett nélkül soha nem jöttek volna létre, mára már sok mindenben eltérnek azoktól. A musicalek belépőkre, kettősökre, kórusokra, táncbetétekre és dramatikusan szerkesztett finálékra épülő zenei szerkezete hasonló az operettekéhez, a rockoperák átkomponált zenei világa viszont a klasszikus operákét idézi. Mindkettő zenei materiája alapvetően eltér az operettétől, s a

világtrendet követve beat/rock/műanyag alapú. Az operett dramaturgiája által kimunkált „klasszikus” négyesfogat eltűnt, az archetípusok feloldódtak, ám különös módon, ezáltal mégse gazdagodott a színészek szerepe az új zenés műfajokban, inkább csökkenni látszik. Míg az operett hagyományos vázszerkezetű szerepeinek megformálásának, élettel való megtöltésének elengedhetetlen kelléke volt a színészi személyiség, az a musicalek, rock operák esetében háttérbe szorul.

Az operett világképe ugyan tartalmaz abszurd elemeket, játékstílusa azonban mindenestül egy múltba sülyedt világhoz tartozik. Az ok nélküli káosz kisimul, a bárgyú mesék bárgyú előadásmóddal párosulnak, a színházcsinálók ritkán próbálnak „korszerű” köntöst keresni az operett színre öltöztetéséhez. Sem a kritika, sem a színházelmélet nem segíti a zenés rendezők munkáját. A tradíciók kihaltak az operett mögül, mint ahogy a mindennapi valóság is kihátrált mögüle. Régi kedvelői egyre fogynak, az új generációk elfordulnak a műfajtól. Operettszínésznek lenni semmilyen tekintetben nem sikk ma már.

Mégis úgy véljük, hogy a nemzeti kulturális tradícióhoz tartozó műfaj érdemes a művelésre. Gyengéd iróniával, a groteszk elemek hangsúlyozásával, a játékos formagazdagság előadásmódjának gyökereihez visszatalálva meg lehet találni azt az előadási attitűdöt, amely szemléletében és formáját tekintve egyaránt sikert akarhat a huszonegyedik századi színpadokon, és közfigyelemre érdemes tartalmakat közölhet.

Ehhez azonban meg kellene változnia az operettet másodosztályú terméknek minősítő színházi trendnek, és a színházi szakma legjobb erőit mozgósítva, komoly anyagi és szellemi ráfordítással kellene színre vinni az operetteket.

Ma ez általában nem így van. A zenés rendezőnek nem csupán a bármely más műfajú darabok színre állításához hasonló szakmai nehézségekkel kell megküzdenie, hanem a jobbára méltatlan és alkalmatlan körülményekkel is, valamint azzal a ténnyel, hogy az operett idősödő kedvelői nehezen tűrik az operett „modernizálását”, az a közönségréteg viszont, amely feltehetőleg értőn és tetszéssel fogadná az efféle kísérleteket, nem megy be operettelőadásra.

Az operett európai műfaj, legjobb alkotói közt igen sok a honfitársunk. Ezért vélem úgy, nem szabad hagynunk, hogy az operett műfaja kimúljon. A globalizáció korában, az európai közösséghez csatlakozva fontosnak tartjuk, hogy nemzeti kulturális tradícióink értékeit megőrizzük, hogy korszerű módon értelmezett eredményeivel gazdagíthassuk a közös kosarat. Végezetül be kell vallanom, hogy én, személy szerint, nagyon kedvelem az operettet.

Könyvemben ezekről a kérdésekről beszélek, jó néhány példát említve személyes szakmai gyakorlatomból. Remélem, segítek az operett-probléma végiggondolásában, és végül néhány választ is találunk a kérdéseinkre.

